

Miként igazolja a befogadás a fordításról alkotott hipotézis érvényességét¹

Kenesei Andrea

Szüksége van-e a műalkotásnak önmön értelmezésére? S az olvasónak, befogadónak szüksége van-e rá? Mi a műértelmezés értelme? teszi fel a kérdéseket Széles Klára (Széles 1996). A kérdésre akkor adunk egyértelműen igenlő választ, ha egyetértünk Beaugrande és Dressler (1981) meggyőződésével, miszerint a szöveg önmagában nem válik szöveggé. A szöveg csakis a befogadó által válik szöveggé. A szöveg koherenciája sem inherens jellegű, csak az olvasó értelme teszi koherenssé a szöveget. Mi a betűvé merevedett mű szerepe? Közbülső lépés az alkotóban kavargó képzetek, gondolatcsírák folyamata és a befogadóban felszabadított tudatos vagy öntudatlan feszültségek között. Leccsillapítja a költő érzelmeit és felkavarja a befogadót. A kérdés az, hogy ugyanarról az érzelmi vetületről beszélhetünk-e mindkét esetben. A következő kérdés pedig a még bonyolultabb eset, amikor a befogadó nem az eredeti, hanem a lefordított műből kívánja megérteni és önmagáévá változtatni az alkotó érzelmeit. Sikeres-e ez a törekvés? Mi az eredménye ennek a többlépcsős folyamatnak?

Heidegger szerint „A műértelmezés lényege annak a feltárása, ami az üzenetet hozza, amennyiben az, ami ily módon feltárul, üzenetté válhat” (Heidegger 1989: 85). A műértelmezés abban különbözik az egyszerű befogadói folyamatától, hogy a mű szövedékét átvilágítva a rejtőző összefüggéseket felfedi. Széles Klára szerint, amikor csak egyetlen műre koncentrálnak az elemző, előbb-utóbb figyelme körébe vonja az alkotó más műveit és kultúrtörténeti vonatkozásokat is. Kutatásom ebből a szempontból formalista jellegű, mert szándékosan leszűkítem a befogadó ismereteit, mégpedig azért, hogy se az eredeti mű, se a fordítás önmagában való értékelése ne haladjon más, szerteágazó irányokba. A kutatás nem érné el a célját, ha a háttérismeretek befolyásolnák a csupán a szövegre vonatkozó interpretációt, nehezzé, akár lehetetlenné válna az eredeti mű és a fordítás interpretációjának összevetése.

Manfred Frank is megerősít ebben a meggyőződésben, amikor azt vallja, hogy „a szövegeknek nem kell szükségszerűen ahhoz a nyelvjátékhoz, ahhoz az életvilághoz, ahhoz a társadalmi és történelmi vonatkozásrendszerhez tartozniuk, melyben az olvasó szocializációja és kulturálódása végbement. A szövegben artikulálódó világ talán már elsüllyedt, a szöveg világa nem feltétlenül jelenbeli világ, és a szöveg és olvasó közötti közlési szituáció sokkal inkább létrehozandó,

---

¹ A 2003. április 16-án Győrben, a MANYE XIII. Kongresszusán elhangzott előadás szerkesztett változata.

mint amennyire adva van” (Frank 1995: 65). Ez a közelmúltban írt művekre is igaz, hisz a költő világa, a szöveg világa és az olvasó világa három különböző sík, függetlenül a találkozási pontok mennyiségétől és minőségétől. Sőt, a hármas kibővül négygé, hiszen fordítás esetén szöveg₁ és szöveg₂ síkjairól van szó. Céлом éppen a konvergencia és divergencia pontok felfedése.

A négy sík meglétét Manfred Frank úgy fogalmazza meg, hogy „egy szöveg jelentése nem esik szükségszerűen egybe azzal, amit annak szerzője kifejezésre akart juttatni vele. A szöveg eloldódik jelentéseitől és a szerző intencióitól is” (Frank 1995: 70). Roland Barthes ezt *összeomlásnak* nevezi (Barthes 1966).

Mit jelent egy szöveget megérteni? Manfred Frank szerint a megértés egy alkotó tevékenység, ami túlmegy a dekódoláson azáltal, hogy követi az értelem áramlását. Az olvasás nem más, mint irányított alkotás. A szöveg szolgáltatja a partitúrát: aki azt előadja, nem a szerző, hanem az olvasó. Ha figyelembe vesszük, hogy a fordító is olvassa, befogadja, értelmezi a szöveget, a megfigyelni kívánt folyamat újabb elemmel bővül. Az is további bonyolító tényező, hogy a szöveg értelmét minden pillanatban újra meg kell alkotni. (Itt jegyzem meg, hogy kutatásom következő témája és fókuszja az eredeti vers értelmezésének és a többféle fordítás értelmezésének összevetése.)

Martindale és Dailey (1995) arra a megállapításra jutnak, hogy az olvasók irodalmi művekről alkotott interpretációi megegyeznek. A versek konnotatív jelentéseinek tekintetében nincs eltérés, ezt mutatja a két szerző elemzése. De elismerik, hogy azt nem mutatták ki, vajon az olvasók ugyanolyan szimbolikus vagy mély szintű interpretációkat adnak-e. Ennek hiányát azzal indokolják, hogy az ilyen jellegű értelmezés elméleti háttérismereteket igényel, amivel átlagolvasók nem rendelkeznek. Kutatásomban egyetemi hallgatók vesznek részt, akik nem tartoznak az átlagos kategóriába.

Az irodalmi szöveg, de különösen a vers olvasása során a befogadó felfüggeszti az *igaz* kritériumát és a vers *hasznosságát*, és csak a szöveg esztétikai aspektusaira koncentrálna (Hanauer 1998). Hirsch szerint a költészet nem anyag, hanem belső műfajok bizonytalan csoportosulása, ahol a műfajok nem rendelkeznek egyetlen univerzális attribútummal, ami megkülönböztetné őket a nemköltészettől (Hirsch 1967). Ezt én annyiban cáfolom, hogy a vers az a műfaj, ami a legsűrítettebben alkalmazott lexikai egységek egybeolvasztásával vetíti ki azt a gondolatot, amiről a költő írni akart, és azt a gondolatot, amit az olvasó ki akar belőle olvasni. Wittgensteinre hivatkozva Hirsch a vers értelmezését lehetetlen feladatnak tartja, „verbális ismétléssel álcázott rosszul értelmezett feladat”-nak. (Hirsch 1967: 150). Azonban ha a verset, ami egyfajta szöveg, nem lehet értelmezni, akkor semmilyen szöveget sem, ami abszurd kijelentés.

A kutatás a hermeneutikai tételből indul ki: a vers egészét csak részeinek ismeretéből, a részeket pedig csak az egész vonatkozásában érthetjük meg. Az olvasó a vers nyelvében rejlő hasonlóságok és ellentétek eredményeként többszintű jelentést érzékel. Ez a polivalencia elve. A rész-egész viszonyát alapul véve a jelen kutatásban résztvevő olvasók megállapították a kulcsszót a versben és a fordításban, és megállapították a versszakok témáját. A tartalmi szavakat csoportosították és elnevezéssel látták el. Ez utóbbi azt a célt szolgálta, hogy kiderüljön, hogy az egyes lexikai elemek milyen interpretációt nyerne a vers

egészből kiindulva. Az olvasók a Veszprémi Egyetem angol szakos hallgatói voltak, akik a szövegnyelvészet tantárgy keretében végezték el az alább felsorolt nyolc feladatot. A magyar verset és az angol fordítást két külön csoport (15–15 hallgató) értelmezte. Természetesen a legjobb megoldás az lett volna, ha az angol verset angol anyanyelvű olvasók értelmezik, de erre ebben a kutatásban nem nyílt lehetőség.

Petróczi Éva *Vallomás, eperrel* című versének és az angolra fordított változatának recepcióját és interpretációját különböző módszerekkel mértem. Petőfi S. János kreatív-produktív értelmezése a vers önálló létrehozását, vagy az eredetivel analóg létrehozást, vagy ismeretlen vers anticipatorikus (részlegesen szabad versalkotás vagy a vers hiányzó elemeinek pótlása) megközelítését jelenti (Petőfi & Benkes 1992). E módszer elemeit alkalmazva az olvasók

- (1) „tördelték” a verset, maguk határozva meg a sorokat és a központozást. Széles Klára „fókusz”-ához (Széles 1996: 101) hasonlóan,
- (2) megállapították a vers kulcsszavát,
- (3) megállapították a versszakok témáját a két szövegben,
- (4) megállapították a mondatok témáját a két szövegben,
- (5) csoportosították a tartalmi szavakat az általuk azonosnak tartott mezőbe való tartozás szerint,
- (6) elnevezték az így kialakult mezőket,
- (7) véleményt alkottak arról, hogy női vagy férfi költő(k)ről van-e szó (nem ismerve, hogy ki a költő és ki a fordító),
- (8) véleményt alkottak arról, hogy a magyar vagy az angol szöveg-e az eredeti vers.

A versek olvasói értelmezését összevetettem a költőnek a lefordított változatról alkotott véleményével. Az alapvető kérdés, hogy ezek milyen összhangban állnak egymással. Az olvasók értelmezését olyan értelemben számszerűsítettem, hogy mínusz, 0 és plusz értéket rendeltem a negatív, a semleges és a pozitív üzenet megfogalmazásához.

1. táblázat
Egységszintű értelmezés

	EREDETI	FORDÍTÁS
1. mondat	100% +	50% +
2. mondat	100% +	100% +
Σ	100% +	75% +
1. versszak	0% +	75% +
2. versszak	100 % +	80% +
3. versszak	100% +	100% +
Σ	66,6% +	85% +
Vers	100% +	100% +
Kulcsszó	80% +	100% +
Σ	86% +	90% +

Mint az 1. táblázatból látható, az első mondat semlegesnek bizonyult az eredeti olvasatban, negatívnak a fordításnál. A második mondat mindkettő esetében semleges értelmezésű. Összességében ez -1 értéket ad a fordításnál, vagyis az angol verzió mondatszintű olvasata negatív az olvasók számára. Az első versszak -5 , illetve -2 értéket vett fel, a második versszak 5 és -1 értéket, a harmadik versszak pedig 2 és 0 értéket. Végeredményben az eredeti olvasata 2 , az angol változaté pedig -4 értékű. Az egész vers olvasata 1 , illetve 0 értékű. A kulcsszó (az a szó, amit az olvasók a vers kulcsszavának tartottak) alapján mindkét olvasat 3 pontot kap. A végeredmény 4 az eredeti vers értelmezésénél és 3 az angol változatnál. Ha mindezen értékeket összeadjuk, az eredeti vers 6 , az angol verzió pedig -2 értéket vesz fel a skálán. A konklúzió az, hogy az eredeti vers erősen pozitív értelmezést nyer az olvasóknál, míg az angolra fordított változat enyhén negatív interpretációt.

A tartalmi szavak csoportosítása az úgynevezett séma-elméleten alapul – a világról alkotott tudás és tapasztalat többek között sémákban rendeződik. A séma-elmélet az 1920-as évek „Gestalt-pszichológia”-jából indult ki, amit a 70-es években kezdődő ún. „mesterséges intelligencia” kutatás fejlesztett tovább. Az elmélet szerint az információfeldolgozás (pl. szövegértelmezés) az olvasók saját sémarendszere szerint történik, az új információ által felépített sémákat a tudatunkban létező sémákhoz igazítjuk. A lexikai egységek csoportosítása így módon nem más, mint séma-megerősítés és séma-felépítés. A szócsoportok elnevezésével az olvasók az adott séma verbális megfogalmazását végezték el. A vers és angol változatának lexikai egységszintű értelmezését a 2. táblázat tartalmazza.

2. táblázat

Szócsoportok, szemantikai mezők szerinti értelmezés

(Ø) [CSELEKVÉS] nézel, lövell	(-) [DISAPPOINTMENT] aimless,
(Ø) [IDŐ] idei, június havában	bitter, long-suffering, understated,
(-) [KESERŰSÉG] ízület visszafogó,	stunted
satnya, kínban égett, keserű	(Ø) [COMMUNICATION] look, gaze,
(+) [SZERELEM] eprek, szívéig,	send, power
édességet, gyermekkor, szent,	(+) [PAMPER] sweetness, summer,
gyümölcsét, szeretlek	strawberries, fruit, June, shaft
(+) [DICSŐSÉG] sugaras, szent,	(Ø) [INNOCENCE] hallowed,
hatalma, szeretlek	childhood
(+) [SZÉPSÉG] tekinteted, rám nézel,	(+) [LOVE] love, heart
június	
(-) [FÁJDALOM] visszafogó, satnya,	(+) [HOPE] power, shaft, sweetness,
kínban, keserű	summer, hallowed fruit, childhood,
(+) [SZERELEM] sugaras, édességet,	love, June, strawberry
tekinteted, szent, szeretlek	(-) [HOPELESS] aimless, bitter, long-
	suffering, understated, stunted
	(Ø) [CONTACT] look, gaze, send

- (-) [ÉRTELMETLEN] visszafogó, satnya, kínban, keserű, véletlen
- (+) [ÉLET] íz, érett, eprek, szívéig, sugaras, édesség, lövell, tekintet, hatalma, gyerekkor, szent, gyümölcse, június, szeretlek
- (-) [REMÉNYTELEN] satnya, kínban érett, keserű, ízüket visszafogó
- (+) [REMÉNY] sugaras édesség, tekintet hatalma, gyerekkor, szent gyümölcs, június, szeretlek
- (-) [CSALÓDÁS] satnya, kínban érett, keserű, visszafogó
- (+) [MENNYEI] sugaras, szent
- (-) [KESERŰSÉG] ízüket visszafogó, satnya, kínban érett, keserű szív
- (+) [SZENVEDÉLY] sugaras, lövell, szeretlek, hatalma
- (+) [ÉDESSÉG] édességet, gyerekkor, szent, június, gyümölcsét
- (-)
- [CSALÓDÁS] satnya, kínban érett, keserű, visszafogó
- [REMÉNYTELENSÉG] satnya, kínban érett, keserű, ízüket visszafogó
- [KESERŰSÉG] ízüket visszafogó, satnya, kínban érett, keserű
- [KESERŰSÉG] ízüket visszafogó, satnya, kínban érett, keserű szív
- [FÁJDALOM] visszafogó, satnya, kínban, keserű
- [ÉRTELMETLENSÉG] visszafogó, satnya, kínban, keserű, véletlen
- (+)
- [SZERELEM] eprek, szívéig, édességet, gyermekkor, szent, gyümölcsét, szeretlek
- [SZERELEM] sugaras, édességet, tekinteted, szent, szeretlek
- [REMÉNY] sugaras édesség,
- (-) [DECAY] strawberries, sweetness, summer, love, hallowed fruit, childhood, June
- (-) [ONE-SIDED LOVE] bitter hearts, long-suffering, understated, stunted
- (-) [HOPELESS] aimless, bitter, understated, stunted
- (+) [FONDNESS] sweetness, long-suffering, hallowed
- (-)
- [DISAPPOINTMENT] aimless, bitter, long-suffering, understated, stunted
- [HOPELESSNESS] aimless, bitter, understated, stunted
- [HOPELESSNESS] aimless, bitter, long-suffering, understated, stunted
- [DECAY] strawberries, sweetness, summer, love, hallowed fruit, childhood, June
- [ONE-SIDED LOVE] bitter hearts, long-suffering, understated, stunted
- (+)
- [LOVE] love, heart
- [HOPE] power, shaft, sweetness,

tekintet hatalma, gyerekkor, szent
gyümölcs, június, szeretlek
[DICSŐSÉG] sugaras, szent,
hatalma, szeretlek
[SZÉPSÉG] tekinteted, rám nézel,
június
[ÉLET] íz, érett, eprek, szívéig,
sugaras, édesség, lövell, tekintet,
hatalma, gyerekkor, szent,
gyümölcse, június, szeretlek
[MENNYEI] sugaras, szent
[SZENVEDÉLY] sugaras, lövell,
szeretlek, hatalma
[ÉDESSÉG] édességet, gyerekkor,
szent, június, gyümölcsét

summer, hallowed fruit, childhood,
love, June, strawberry
[FONDNESS] sweetness, long-
suffering, hallowed
[PAMPER] sweetness, summer,
strawberries, fruit, June, shaft

(Ø) = 2   11%
(+) = 9   53%
(-) = 6   35%

(Ø) = 3   25%
(+) = 4   33%
(-) = 5   41%

A semlegesnek tartott kifejezések 11%-ot képviselnek az eredeti versnél és 25%-ot a fordításnál. A pozitív egységek aránya 53% és 33%, míg a negatív-ként értékelt egységeké 35%, illetve 41%.

A kérdés a következő: milyen összhangban állnak az interpretációs értékek a költő véleményével? Petróczi szerint a fordító „angolos hűvösséggel” kissé „merek” fordítást produkált. Még egyszer nézzük a globális értelmezés eredményét: eredeti 6, fordítás -2, illetve az egységenkénti eredményt: (+) 53% és 33%, (-) 35% és 41%. Ennél meggyőzőbb igazolást nem is tudnánk nyújtani. Az eredeti vers és az angol változat komparatív interpretációja teljes mértékben összhangban van a költő saját véleményével.

A recepció eredményei után nézzük meg a verset fordítástani szempontból. A lexikai egységek fordításának átváltási műveletei a következők: A *rám nézel* fordítása lexikai átváltási művelettel *you look at me*. Itt a forrásnyelvi jelen idejű szerkezetet felcseréli a célnyelvi egyszerű jelen idejű szerkezettel. Ez állandó megfelelés. Kötelezően betoldja a személyes névmást és felcseréli a tárgyat és az igét. A *véletlen tekinteted hatalma* fordítása *the power of this aimless gaze* – a fordítás ugyan önmagában jólformált egység, de semmiképpen sem tekinthetjük az *aimless* szót a *véletlen* ekvivalensének, illetve a *gaze* sem felel meg a *tekin-temek*. Nehéz fordítástechnikai kategóriát találni, ez a főnévi szerkezet nem ekvivalens, és hangulati szempontból a fordítás negatív kicsengésű.

Sugaras édességet lövell mint *sends shafts of sweetness*—érzelmileg és hangulatában megfelelő a fordítás, de a *lövellt* a *send* nem adja vissza, esetleg *eject* lehetett volna. Szószerkezet szintű a variatív megfelelés. Az értelmezésből is kiderül, de magunk is érezzük, hogy a *lövellt* használata nem véletlen, szerelmi kapcsolatról

lévén szó. Talán a fordító szándékosan nem akart pontosabb lexikai megfeleléssel élni.

Ízüket visszafogó, satnya, kínban érett eprek az angol verzióban *long-suffering, understated, stunted strawberries*—hangulatilag az egész egység ekvivalensnek tekinthető. Az átváltás a főnévi szerkezet szintjén jött létre, variatív a megfelelés. *A gyerekkor szent gyümölcsét* illetve *this hallowed fruit of childhood*—állandó megfelelés, de a fordító megváltoztatta a determinánst, a határozott névelő helyett közelre mutató névmást használ. *Június havában úgy szeretlek* illetve *so I love you in the month of June*—itt az időhatározó és az igei szerkezet cseréjéről van szó. Lexikai szinten nem, de szerkezeti szinten variatív a megfelelés, amire szükség van, a magyar szórend követése itt nem kívánatos.

Végeredményben azt mondhatjuk, hogy a vers hat egységéből három ekvivalens, háromnak pedig nem sikerült visszaadnia az eredeti hangulatot. Azonban az utóbbi három tartalmilag fontosabb üzenetet közvetít, így ezek nagyobb súllyal esnek latba. Ez az oka az olvasói interpretációk fent vázolt alakulásának, vagyis az angol változat kevésbé pozitív értékelésének. A cél természetesen nem a fordító kritizálása, hanem a költői vélemény egybevetése a kívülállók, az olvasók véleményével.

A fordítót sok minden segíti, de sok minden korlátozza is a fordítás során. A fordítás többek között akkor sikeres, mondja Lawrence Venuti (1995), ha az író/költő személyisége vagy célja tükröződik a célnyelvi szövegben. De mennyire nehéz ezt a személyiséget reflektálni, amikor a fordítónak is megvan a saját személyisége. „Minél folyékonyabb a fordítás, a fordító annál láthatatlanabb”, vallja Venuti (1995: 2). Ezt azt jelenti, hogy minél magasabb a fordítás technikai kivitelezésének színvonala, annál jobban eltűnik a fordító személye. Hogy ezt mennyire nehéz, sőt lehetetlen megvalósítani, a fenti példánk tükrözi. Ezt a problémát még alaposabban akkor lehet körüljárni, ha egy vers több fordítását vizsgáljuk meg többek között olvasói interpretációs szempontból.

A következőkben a két vers olvasói tördelését vizsgálom. Ebben a kutatásban az összefüggő szöveget kellett az olvasóknak tagolni, ily módon egy (rím nélküli szabad) verset létrehozni. A tördelés vizsgálata az említett Petőfi-féle „anticipatorikus megközelítés” egyik fajtáján alapul. Petőfi módszere szerint az olvasó megpróbálja helyreállítani a sorok vagy versszakok eredeti sorrendjét. A 3. táblázatból láthatjuk, hogy a két vers tördelése között nagyon sok az eltérés. A magyar olvasói tördelés 9, az angol 31 helyen tér el az eredetitől. Az alkalmazott jelek azt mutatják, hogy egy-egy olvasó hol tördelte a verset – egyféle jel egy olvasót jelöl. Nem kaptak külön utasítást arra vonatkozóan, hogy próbálják meg kitalálni, hogy az eredeti vers miként tagolódott, vagy a saját ízlésük alapján tagolják a szöveget. A végeredményen ez nem változtat, hiszen mindenképpen a saját logikai és esztétikai érzékük, illetve mind a magyar, mind az angol nyelv ismeretéből származó szintaktikai tudásuk alapján végezték el a feladatot.

A táblázat az eredeti verset és annak fordítását mutatja, vagyis a sorok végén található jelzés annak bizonyítéka, hogy az olvasók „ráhibáztak” a szövegek eredeti tagolására. A sorokon belüli jelek mutatják az eredetitől eltérő tördelést.

3. táblázat
A két vers olvasói tördelése

Rám nézel –/– és az idei, *+)
ízüket ! visszafogó, /– satnya,)
kinban érett *+ eprek /!–
keserű szívéig /+–)

You look at me /*+!–) and the power
of this aimless! gaze /–) sends *+ shafts
of sweetness /*+!–) into the bitter
hearts /–) of this summer’s *+!

sugaras édességet lövell /*+!–)
véletlen tekinteted hatalma. /*+!–)
Mint a gyerekkor +
szent – gyümölcsét, /*!–)

long-suffering /–), understated,
stunted *! strawberries. /*+!–)
The way I used to love +!–)
This hallowed fruit of childhood, /*+!–)

június havában /*+–
úgy szeretlek.

So I love you /*+!– in the month of June.

A szöveget az olvasók összefüggően kapták meg, mert arra voltam kíváncsi, hogy a két nyelv egységekre való bontása függ-e a lexikai egységektől. A ritmikát itt ki kell zárunk, szabad versről lévén szó, de a választás éppen ezért esett egy ilyen típusú szövegre, hogy a rím ne legyen befolyásoló tényező.

Az angol verzió első egysége egyöntetűen *you look at me*, míg a magyarnál a *rám nézel* csak egy olvasónál alkotja az első sort, a többi *rám nézel és az idei* a legtöbb esetben, illetve egynél *rám nézel és idei, ízüket*, illetve *rám nézel és idei, ízüket visszafogó* szerepel.

A következő egységnél az *and* indokolja az angol fenti tördelését, de ugyan-ez állhatna a magyarra is. Hogy mégsem, annak az lehet az oka, hogy a magyar a határozóval kezdi a szerkezetet, a tárggyal folytatja, majd az igével, és a végén jön az alany. A fordításnak a kötött angol szórendet kellett követnie, így az olvasók is élesen elkülönítették az alanyt, a tárgyat és végül a határozót. Ahol az olvasók nem különítették el a szintaktikailag adott szerkezeteket, ott a szabad vers önkényes jellege alapján tagoltak. Az eredeti versben nem, de az angol verzióban kiemelt helyet kap a *strawberries*, tehát az angol vers olvasói a tördeléssel is jelezték a vers kulcsszavát. A magyar eredetiben az *eprek* előmódosítójára tették a hangsúlyt, ami viszont a valódi üzenetet hordozza. Az utolsó két sor mindkét változatnál hasonló tagolású—az igei szerkezet hol külön áll, hol együtt áll az időhatározóval. A tördeléssel a többszintű olvasói értelmezés megerősítést nyer—a mondanivaló szempontjából lényegesnek tartott egységek kerülnek új sorba.

Arra a kérdésre, hogy vajon milyen nemű a költő, mindkét csoport szinte egyöntetűen úgy válaszolt, hogy férfi. Ez minden bizonnyal a költő személyiségéből fakad, a fordítónál pedig egyértelmű a választás.

Függelék

Petrőczy Éva

Vallomás, eperrel

Rám nézel és az idej,
ízüket visszafogó, satnya,
kínban érett eprek
keserű szívéig

sugaras édességet lövell
véletlen tekinteted hatalma.
Mint a gyerekkor
szent gyümölcsét,

június havában
úgy szeretlek.

Confession with strawberries

You look at me and the power
of this aimless gaze sends shafts
of sweetness into the bitter
hearts of this summer”s

long-suffering , understated,
stunted strawberries.
The way I used to love
This hallowed fruit of childhood,

So I love you in the month of June.

fordította: Peter Zollman

Irodalom

- Beaugrande, R. de, Dressler, W. 1981. *Introduction to Text Linguistics*. London: Longman.
- Barthes, R. 1966. Introduction a l'analyse structurale des récits. *Communications* 8. 1–27.
- Frank, M. 1995. Mit jelent „egy szöveget megérteni”? In: *Az esztétika vége – vagy se vége, se hossza?* (szerk.: Bacsó, B.) Budapest: Ikon Kiadó, ELTE Esztétika Tanszék. 63–88.
- Hanauer, D. 1998. The genre-specific hypothesis of reading: Reading poetry and encyclopedic items. *Poetics* 26. 63–80.
- Heidegger, M. 1989. *Lét és idő*. (ford. Vajda Mihály et al.) Budapest: Gondolat.
- Hirsch, Jr., E.D. 1967. *Validity in Interpretation*. New Haven and London: Yale University Press.
- Martindale, C., Dailey, A. 1995. Richards, I.A. revisited: Do people agree in their interpretations of literature? *Poetics* 23. 299–314.
- Matina, La M. 1992. A költői szöveg interpretációja: filológia, strukturalizmus és szemiotika. In: Petőfi S. J., Békési I., Vass L. (szerk.) *Szemiotikai szövegtan* 4. Szeged: JGYTF Kiadó. 56–83.
- Petőfi S. J. & Benkes Zs. 1992. *Elkallódni megkerülni. Versegek megközelítése szövegtani keretben*. Veszprém: Országos Továbbképző, Taneszközfejlesztő és Értékesítő Vállalat.
- Szegedy-Maszák M. 1998. Fordítás és kánon. In: Szegedy-Maszák M. *Irodalmi kánonok*. Debrecen: Csokonai Kiadó. 47–71.

- Széles K. 1996. *Van-e értelme a műértelmezésnek? (Ha van, mi az?)* Budapest: Panem Kft. & Berkshire: Panem-McGraw-Hill Book Company Europe közös kiadásában.
- Szikoráné Kovács E. 1992. Gondolatok a költői szövegről mint a szöveg sajátos válfajáról, valamint annak interpretációelméleti vonatkozásairól. In: Petőfi, S. J., Békési I., Vass L. (szerk.) *Szemiotikai szövegtan* 5. Szeged: JGYTF Kiadó. 219–225.
- Venuti, L. 1995. *The Translator's Invisibility. A History of Translation*. London and New York: Routledge.

Források

- Petrőczy É. 1999. Vallomás, eperrel. In: Petrőczy É. *Vallomás, eperrel*. Budapest: Fekete Sas Kiadó.
- Petrőczy É. 1999. Confession with strawberries. (ford. Peter Zollman) In: Petrőczy É. *Vallomás, eperrel*. Budapest: Fekete Sas Kiadó.

Bartos Tibor

MAGYAR SZÓTÁR

Egymást magyarázó szavak és fordulatok tára I–II.

A több mint száz ív terjedelmű mű összefoglalása a legnagyobb becsben tartott magyar műfordítók egyike alkotó pályájának. A magyar nyelven példátlan vállalkozás felöleli szinte a teljes magyar szókincset. Kiemelendő erénye, hogy hivatásos szóművész készítette, szövegalkotási gyakorlata közben, s így nem az elvont tudományosság, hanem a nyelvet szerszámként és anyagként ismerő szerző mesterjegye hitelesíti.

A szótár első kötete tartalmazza magát a fogalomkörökbe szedett szótárt, míg a második kötet a szómutató, amely alfabetikus sorban megismétli az első kötet anyagát, megadva az egyes szavak leőhelyét a fogalomkörökön belül.

CORVINA KIADÓ

1074 Budapest, Rákóczi út 16. I. Tel: 317-8379 / Fax: 318-4410
corvina@axelero.hu <http://www.corvinakiado.hu>